

ሕፅር ዝበለ ታሪኽ ከተማ ዛላኣንበሳ

ብመምህር ገ/ኪዳን ገ/መድህን ገብሩ
ዴንቨር፣ ኮሎራዶ
መስከረም 17/2005 ዓ.ም.

ከተማ ዛላኣንበሳ እትርከብ ኣብ ናይ ኣግዓ ጥርቀ ዝባሃል ቁሽት ኮይኑ ኣብ ጣብያ ማርታ ዝበሃል ምምሕድዳር ኢዩ። ወረዳኡ ድማ ወረዳ ጉሎማኸዳ እንትኸውን ኣብ ምብራቓዊ ዞባ (ዓጋመ ኣውራጃ) ዝበሃል ናይ ትግራይ መሬት እዩ። ቅድሚ ከተማ ዛላኣንበሳ ምምስራታ ናይቲ ከባቢ ህዝቢ ንዓድግራት ይኹን ንኣስመራ እንትገይሽ ኣውቶቡስ ንምስፋር ዝፅበየላ ቦታ ናብ መሬት ኤርትራ ፅግዕ ኢላ እትርከብ ሱልቁጡም እትባሃል ቦታ ኢያ ነይራ። ከተማ ዛላኣንበሳ ምስተመሥረተት ግን ኩሉ ነገር ናብ ዛላኣንበሳ ዘይሩ።

ቀዳሞት ኣቦታትና ብዛዕባ ዛላኣንበሳ ዝብል ሸም እንትፀውዩ ዛላኣንበሳ እትርከብ ብየማንን ፀጋምን ቆላ መሳሊ ስለዝኾነ ንሳ ድማ በራኽ ስለ ዝኾነት ኣናብስ ካብቲ ሓደ ቆላ ናብቲ ሓደ ቆላ እንትጓዙ ንሕፅር ዝበለ ጊዚያት ንፋስ ዝቐበሉላን ዝኖርፉላን ስለ ዝነበረት ኢያ ዛላኣንበሳ እትባሃል ይብሉ። ዛላ ማለት ሰባት ንነዊሕ ሰዓታት ተጓዲዞም ንዝተወሰኑ ደቂቓታት ዝኖርፉሉ ቦታ ማለት ኢዩ። ዛላኣንበሳ ማለት ድማ መዕረፊ ኣናብስ ማለት ኢዩ ኢሎም ይገልፁዎ። ዛላኣንበሳ ዝብል ሸም ዝተዋህባ ድማ ኣብቲ ከባቢ ሰብ ምንባር ካብ ዝጀመረሉ ጊዜ ጀሚሩ ኢዩ።

ከተማ ዛላኣንበሳ ዝተመሰረተትሉ ቀንዲ ምኽንያት ሓንቲ ዕሙቅ ዝበለት ክሳድ ዝኾነት ኣፍረዕ እትባሃል ቦታ ዳርጋ ሓሙሽተ ኪሎ ሜትር ካብ ከተማ ዛላኣንበሳ ንደቡብ ገፅ ርሕቕ ኢላ እትርከብ ሸፍታታት ብዙሕ ጊዜ መኻይን ይኸትሩላ ስለዝነበሩ ንዓታቶም ንምቁፅፅር መንግስቲ ምስቲ ከባቢ ህዝቢ ተስማዕሚዑ ናይ ፖሊሳት መንበሪ ከምዝሰራሕ ገበረ። ህዚቢ ድማ ሓደ ሓሙሽተ ዝኾኑ ህድሞ ገዛውቲ ብሓፂር ጊዜ ውሽጢ ሰሪሑ ምስ ኣረከበ ካብ ሓሙሽተ ንላዕሊ ዝኾኑ ፖሊሳት ኣስፈረላ። ካብቶም ናይ መጀመሪያ ጊዜ ዝሰፈሩ ፖሊሳት ንምጥቃስ ድማ፦

- ኣስር ኣለቃ ደምሴ
- ኣስር ኣለቃ ቡርጋ
- ኣስር ኣለቃ ግዛው
- ፖሊስ ኣቦይ ወርቅነህ
- ኣስር ኣለቃ ገ/መስቀል
- ፖሊስ በቀለ ወዘተርፈ

ይርከብዎም። ስለዚ እቶም ናይ መጀመሪያ ኣብ ከተማ ዛላኣንበሳ ዝሰፈሩ ኢትዮጵያውያን እዞም ኣብ ላዕሊ ዝተፀርሑ ኢዮም ማለት ይካኣል። ብድሕሪኡ ናይቲ ከባቢ ህዝቢ ድማ ኣብኡ መጊኡ ገዛውቲ ምስራሕን ምንጋድን ጀሚሩ። ዕዳጋ ሰሉስ ድማ ተፈጠረ። ድሕሪ ሕፅር ዝበሉ ዓመታት ዕዳጋ ናብ ቀዳም ይዙረልና ኢሉ ህዝቢ ምስ ኣመልከተ ድማ ናብ ቀዳም ዞይሩ።

ካልኦይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ዛላኣንበሳ ንምኽፋት ግን ህዝቢ ዛላኣንበሳ ፍሉይ ቃልሲ ኢዮ ኣካይዱ። ምኽንያቱ ኣብ ወረዳታት ትግራይ ካልኦይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ስለዘይተሰርሐለን በቲ ጊዜ'ቲ ብዙሕ ናይተን ወረዳታት ህዝቢ ናይ ምውድዳር መንፈስ የርኢ ነይሩ። ህዝቢ ትግራይ ትምህርቲ ከም ማይ ዝፀምኦ ህዝቢ ስለዝነበረ ኩለን ወረዳታት ትግራይ መንፈሳዊ ቅንኢ ስለዝነበረን ኩለን ንምኽፋት ይወዳደራ ነይረን። ህዝቢ ዛላኣንበሳ ግን በቲ ጊዜ'ቲ ከቢድ ናይ ጊዜን ገንዘብን መስዋእቲ ብምኽፋል ክሳብ መወዳእታ ብዘይ ምቁራፅ ከቢድ ፃዕሪ ጌሩ ኢዩ። ብመጀመርያ ሓደ ጠንካራ ዝኮነ ኮሚቴ ኣቐራሙ። እቲ ኮሚቴ ድማ ክልተ ኣባላት ካብ ከተማ ክልተ ኣባላት ድማ ካብተን ከባቢ ከተማ ዛላኣንበሳ ዝርከባ ቁሽታት ዝተመርፀ ኣርባዕተ ኣባላት ዝሓዘ ኮሚቴ ኢዩ ነይሩ። ካብ ከተማ ዝተመርፀ ናይቲ ኮሚቴ ኣባላት ኣይተ በየን ገ/ኢየሱስን በላ/ገብረመድህን ገብሩን እንትኮኑ ካብተን ቁሽታት ዝተመርፀ ድማ ሃለቃ ፀጋይ ዝበሃሉን ሓደ ድማ ስሞም ክዝክሮ ዘይካኣልኩ ኣባል ይምረፀ። ኣይተ በየን ገብረኢየሱስ ናብ እተፈላለዩ መስሪያ ቤታት እናኸዱ እቲ ጉዳይ ንኸፈፅሙ ድማ እቲ ኮሚቴ ወሰነ። ብድሕሪ'ዚ ኣይተ በየን ገ/ኢየሱስ ናብ እተፈላለዩ ናይ መንግስቲ መስሪያ ቤታት እናኸዱ እንተፈፀሙ እንተለው ዘጋጥሞም ዝነበረ ውረድ ውፃእን፣ ላዕልን ታሕትን ዘስካሕክሕ ከምዝነበረ ገሊፆሙልና ኢዮም ነይሮም። ኣብ ሓደ ሓደ መስሪያ ቤታት ግን ደቂ ዛላኣንበሳ ስለዝነበሩ ብዙሕ ከምዝሓገዙዎም ይናገሩ። ንሳቶም ድማ መምህር ስብሃቱ ባህረን ኣይተ ምሩፅ ደስታን ዝኣምሰሉ ደቂ ዛላኣንበሳ ኢዮም ነይሮም። በዚ ሕጂ እዋንውን ኣይተ ምሩፅ ደስታ ኣብ ናይ ካልኦይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ዛላኣንበሳ ምጥያሽ ዝገብርዎ ዘለው ዓቢ ኣበርክቶ ኣዝዩ ዝነኣድን ዝምስገንን ኢዩ።

ድሕሪ ብዙሕ ክርተት ካብ ወረዳ ናብ ኣውራጃ፣ ካብ ኣውራጃ ናብ ክፍለ ሀገር፣ ካብ ክፍለ ሀገር ኣብ ኣዲስ ኣበባ ናብ ዝርከብ ሚኒስተር ትምህርቲ ኢትዮጵያ ብምኽድ ካልኦይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ዛላኣንበሳ ንኸኸፈት ተፈቐደ። ቦታ ድማ ምምሕድዳር ከተማ ዛላኣንበሳ ምስ ኣረከበ ብዙሕ ከይወዓለ ከይሓደረ እቲ ህዝቢ ስሙር ሕብረቲ ብምውዳድ ዝተወሰነ ክፍልታት ሰሪሑ ወድኦ። ንኣብነት ኣይተ በርሀ ዑቐባ ማርያም ንገዛእ ርእሶም ሓደ ክፍሊ ሰሪሖም ብምርካቦም ዝናኣድ ግዴታኦም ተዋፂኦም ኢዮም። ብድሕሪ'ዚ መንግስቲ ኩሉ ነገር ምስ ኣረጋገፀ መማህራን ከምዝምደበሎም ገይሩ ኢዩ። ዓቢ ሩፍታ! ተምሃሮ ደቂ ዛላኣንበሳን ከባቢኣን ኣስንቑና ኣሳፍሩና እንተይበሉ ኣብ መረበቶም ኮይኖም ካብ ጓን ወለዶም ከይወፅኡ ትምህርቶም ንኸከታተሉን ክውድኡን ተገብረ። ኣብ'ዚ ካልኦይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ዝወድኡ ምዑራን ድማ ኣብ ዝተፈላለዩ ናይ መንግስቲ ይኹን፣ ናይ ውልቀ ሃብቲ ወይ ድማ ንግዲ ዓለም ኣትዮም ንጡፍን ቅኑፅን ሃገራዊ ኣበርክቶኦም ኣብ ምውፋይ ይርከቡ።

ኢህወዴግ እናሰዓረ ምስ መፅኢ ድማ ደርጊ ናይ ካልኣይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ንብረት ንዓዲቶይሕ ብመካይን ፅዒኑ ንምውሳድ ምስ መፅኢ ሽማግሌታት ላካኣንበሳ ከም ባዓል በላ/ረዳ ኣድሓኖም፤ በላ/ገብረመድህን ገብሩን፤ ኣይተ በየን ገብረየሱስን ወዘተርፈ ዝኣምሰሉ ምስ ህዝቦም ተሓባቢሮም ማንም ሰብ ንብረትና ክወስደልና ኣይክእልን ብምባል መስዋእቲ ከፊሎም ኣትሪፎምዎ ኢዮም። እዚ ድማ ሕብረትን ቆራፅነትን ህዝቢ ላካኣንበሳ ዝገልፅ ፍሉይ መርእዮ ኢዮ።

ከተማ ላካኣንበሳ ናይ ኦርቶዶክስን፣ ካቶሊክን፣ እስልምናን ሃይማኖት ኣመንቲ ብምክብባር ተሳንዮም ዝነብሩላ ከተማ ኢያ። ኣብ ላካኣንበሳ ከተማ ኣብ ሃይማኖት ዝተመስረተ ቅርሕንቲ ብታኣምር ተፈጠሩ ኣይፈልጥን። ብኣንፃሩ መስጊድ ንምስራሕ ኮነ ንምፅጋን ብሙሉኡ እቲ ክርስቲያን ተኣኪቡ ፍሉይ ሓገዝን ውህብቶኡን እናበርከተ ነቶም ሰዓብቲ ሃይማኖት እስልምና ዝኾኑ ደቂ ላካኣንበሳ ፍሉይ ፍቕሪ ዘርኢ ህዝቢ ኢዮ። መርዓን ተስካርን እንተተገይሩ ድማ ነቶም እስላም ከይተረፈ ኢዮ ዝፀድቁም። ንሳቶምውን ብንፁህ ልቦናኦም ምስ እቶም ክርስቲያን ኣሕዋቶም እናተረዳድኡ ኢዮም ዝነበሩ። ኣብ ልምዓት ድማ ዝተወሃደ ሕብረት ብምርኣይ ኢድ ንኢድ ተተሓሒዞም ንከተማኦም ኮነ ንሕብረተሰቦም እናተረገገቡ ዝርከቡ ዘለው ህዝቢ ኢዮም። ብሓፂሩ ህዝቢ ከተማ ላካኣንበሳ ኣብ ናይ ዓድኻ ምልማዕ ዝብል ሓሳባት ዘስተማቕር ህዝቢ ኢዮ። ዘኹርዕ ባህሊ!

ላካኣንበሳ ካብተን ኩለን ወረዳታት ዓጋመ ብቐዳምነት መብራህቲ ብኣይተ ገብረ እግዚአብሄር (ጫሕማ) ዝተባህሉ ባዓል ውልቂ ሃብቲ ዝተኾለዓላ ከተማ ኢያ ነይራ። ድሓር ድማ ጀብሃ ኣብቲ ከተማ ኣትያ እቲ ሞተር ምስ ወሰደቶ ድሕሪ ነዊሕ ጊዜ ህዝቢ ብገዛእ ርእሱ ተሓባቢሩ ሞተር ብምግዛእ እቲ ዝነበረ መብራህቲ ከምዝቐፅል ገይሩ ኢዮ። ኣብ'ዚ ሕዚ እዋን ድማ ንሳን ኣብ ከባቢኣ ዝርከባ ቁሽታትን ተጠቀምቲ ሓይሊ ሃይድሮ ኤሌክትሪክ ኮይነን ኣለዋ።

በዚ ሕጂ ጊዜ ከተማ ላካኣንበሳ ከምቲ እተመስረተትሉ ኣይኮነትን ዘላ። ምስ ሻዕብያ ኩናት ኣብ ዝተገበረሉ ጊዜ ስለዝገነወትን ብግሪደር ከይተረፈ ብሰራዊት ሻዕብያ ስለ ዝተሓረሰት ከምብሓድሽ ስሩዕ ፕላን ወፂኡላ ብዘመናዊ መልክዕ ኢያ እትስራሕ ዘላ። ብኣጠቓላሊ መንግስታዊ ይኹኑ ዘይመንግስታዊ ትካላት ከም እንደገና ኢዮም ዝሰርሑዋ ዘለዉ። ሓደ ካብቶም መንግስታዊ ዝኾኑ ትካላት ድማ ካልኣይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ኢዮ። ነዚ ድማ እቲ ዝነበረ ካልኣይ ብርኪ ቤት ትምህርቲ ብዝበለፀን ዝተማለኸን ገይሩ ንምስራሕ ምስ መንግስቲ ተስማዕሚዑ ኣብ ወፃኢ ይኹን ኣብ ውሽጢ ዓዲ ዘሎ ወዲ ላካኣንበሳ ይኹን ፈታዊ ዓዲ ብዙሕ ርብርብ ይገብር ኣሎ። ብፍላይ ኣብ ወፃኢ ዓዲ ዝርከቡ ተጋሩ ላካኣንበሳኮ ፍሉይ ጠመተ ዘድልዩ ከተማ ኢያ ብምባል ንደቂ ላካኣንበሳ ኣጅኹም ቀፅሉ፤ በርትዑ፤ ምሳኹም ኣለና እናበሉ ቅኑዕ ኣበርክቶኦም እናወፈዩ ይርከቡ።

ዛላኣንበሳ እንትትምስረት ብዙሓት ናይ መንግስቲ ትካላት ዝተማልኡ ኣይነበሩን። ቐስ ብቐስ ግና መንግስቲ ናይ'ቲ ከተማ ዕብዮት እናረአየ ምስከደ ኢዩ ኩሉ ዓይነት ናይ መንግስቲ ትካላት እናማልኦ ዝኸደ። በቲ ጊዜ'ቲ ኣብኡ ካብ ቀደም ጀሚሮም ዝፀንሑ ኣመራርሓታት ከም ጭቃ ሹምን ኣጥብያ ዳኛን ስኣምሰሉ ነይሮም እዮም። ናይ መጀመርያ ጭቃ ሹም ባሻይ ኣለማ ባይራኡ እንትኾኑ ናይ መጀመርያ ኣጥብያ ዳኛ ድማ በላምበራስ ገ/መስቀል ለምለም ምንባሮም ይዝከር።

ድሓር ግን ወረዳ ኣመራርሓ ኣብ ዛላኣንበሳ ስለዝተገብረ ናይ ወረዳ መመሓዳደሪ ናይ ቤት ፍርዲ ዳኛን ተመዲቦምላ። ናይ መጀመሪያ መመሓዳደሪ ወረዳ ግራዝማች ደስታ ዝበሃሉ ምንባሮም ይዝከር። ናይ መጀመሪያ ዳኛ ቤት ፍርዲ ድማ ሃለቃ ካሕሳይ ተክለሃይማኖት ኢዮም ነይሮም። ናይ መጀመርያ ፀሓፊ ወረዳ ድማ ግራዝማች ኣረፋይነ ዝበሃሉ ከም ዝነበሩ ይዝከር።

ብዝሒ ህዝቢ ዛላኣንበሳ ብግምት ልዕሊ ዓሰርተ ሐሙሽተ ሺሕ ኢዩ ነይሩ። መብዛሕትኡ ህዝቢ ኣናእሽቱ ትካላት ዝውንን እንትኸውን ሒደት ሰባት ድማ ናይ መንግስቲ ሰራሕተኛታት ኢዮም ነይሮም። ከተማ ዛላኣንበሳ ብሩህ ተስፋ ዘለዋ ከተማ ኢያ። ሽሕጓ በቲ ተፈጠሩ ዘሎ ኩነታት ብጣዕሚ ዝተሃስየት እንተኾነት ሰላምን ፍቕርን ብዝኾነሉ ጊዜ ግን ቕልጡፍን ስልጡን ዕብዮት ከምዝረእ ህዝቢ ባዓል ብዙሕ ተስፋን ሃንቀውታን ኢዮ። ኣብ ከተማ ዛላኣንበሳን ከባቢኣን ዝርከቡ ህዝብታት ብስጋ ዝምድናን ብሓደ ዓይነት ባህልን ዝተኣሳሰሩ ኢዮም። ኣብ ዛላኣንበሳ ዝዓበዩ ሰባት ኢትዮጵያውያን ኮኑ ኤርትራውያን ብዛዕባ ዛላኣንበሳ እንትልዓል ፍሉይ ፍቕርን ናፍቕትን ኣሎዎም። በዚ ምክንያትዚ ድማ ፖለቲካ ብዘየገድስ ኩሎም ተሓባቢሮም ንዛላኣንበሳ ልምዓት ዝገብርዎ ዘለዉ ፅቡቕ ቃልሲ ዓቢ ምስክር ኢዮ። ዕባይ ዛላኣንበሳ ከመይ ዝበለ ምኻኑ ዘመስክሩ ምኻኖም ኣብ ከተማ ዲንሸር፣ ኣብ ከተማ ዋሺንግተን ዲሲ፣ ኣብ ከተማ ላስቬጋስ ከምኡውን ኣብ ካልኦት ከተማታት ኣሜሪካ ዝግበር ዘሎ ምትሕብባር ርኡይ መረጋገፂ ኢዮ።

ፅባሕ መስቀል 2005 ዓ.ም. ከም ኣቆፃፅራ ኢትዮጵያ መበል ሓምሳ ዓመት ከተማ ዛላኣንበሳ ንምክባር ፍሉይ ኮሚቴ ኣብ ከተማ ዛላኣንበሳ ቆይሙ ኣሎ። ነቲ በዓል ድሙቕን ታሪኻዊን ንምግባር ድማ ለይትን መዓልትን ምስ ህዝቡ ኮይኑ ይሸባሸብ ኣሎ። ስለዚ ኣብ ውሽጢ ዓዲ ዘሎ ይኹን ኣብ ወፃኢ ዓዲ ዘሎ ኩሉ ዕባይ ዛላኣንበሳ፣ ከምኡ ድማ ትግራዊ ይኹን ኢትዮጵያዊ ነዚ በዓል'ዚ ንምክባር ኣብ ዝግበር ዘሎ ምሽብሻብ ቅድሚ ሎሚ ከም ዝገበሮ ኣብ ዘዘለዎ ኾይኑ ሞራልን ድጋፍን ክህብ ይግባእ።